

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincă
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Vitejia și sacrificiul românilor ardeleni, din armata austro-ungară, care au luptat pe fronturile din Serbia, Muntenegru și Albania

Dr. Augustin ȚĂRĂU*

La fel ca și confrății lor de pe frontul galițian, și ostașii români de pe frontul sârbesc au stârnit admirația pentru faptele lor de vitejie. Primii ardeleni care și-au pierdut viața nici n-au apucat să ajungă însă pe front. În drum spre Serbia, trenul în care au fost îmbarcați artileriștii Divizionului 12 Obuziere Grele de la Sibiu s-a ciocnit cu un alt tren în localitatea croată Vinkovci pe 7 august 1914¹. Pentru cei care au intrat în focul bătăliilor, de lăudat rămâne faptul că multe dintre aprecieri veneau din partea unor camarazi maghiari alături de care luptau. O asemenea m **Vitejia și sacrificiul românilor ardeleni** ărturie a ajuns în redacția ziarului unguresc din Deva, „Hunyadvármegye”, care a făcut publică o scrisoare trimisă unui prieten din Petroșani de către un sergent maghiar aflat pe frontul sârbesc, epistolă în care descria curajul nebun cu care se aruncau în bătălie soldații Regimentului 64 Infanterie din Orăștie. „E cea mai mare fericire din lume a privi cum, de pildă, un sergent, care în timp de pace e un tată de familie cu inimă blândă, acum se aruncă să doboare 21 de inamici! Că ce e cu soldații noștri, aceea nu se poate descrie, aceea nu e lucru omenesc! L-i cea mai mare bucurie să poată merge înainte și apoi foarte greu îi mai poți opri! Ei, în cea mai mare ploaie de gloanțe, nu-și caută acoperire, ci își zice unul altuia: – *Ioane, tu te temi? – Se teme [dracu] de ei!*”² – erau cuvintele prin care sergentul își exprima prețuirea, dar și stupoarea, față de atitudinea dezinhăbată a românilor în fața morții, încheindu-și admirativ expunerea cu exclamația „Dumnezeu meu! dar vitejește își mai împlinește acest neam datoria lui!”³. Dar lucrurile n-au mers așa după cum sperase Comandamentul militar austro-ungar și pe 5 noiembrie 1914 trupele sârbești și franceze au eliberat Belgradul și au intrat apoi pe teritoriul maghiar, ocupând vremelnice fortăreața de la Zemun⁴, spre bucuria sârbilor ce trăiau acolo. Odată cu retragerea aliaților, s-au retras și civilii sârbi de teama represaliilor la care se așteptau din partea regimului

* Augustin Țărău, muzeograf la Muzeul Orașului Oradea-Complex Cultural, e-mail: gustav_arhive@yahoo.com

¹ *Viers de jale*, în „Calea Vieții”, nr. 5, din 1 mai 1916, pp. 23-25

² *Eroii noștri*, în „Foaia Diecezană”, nr. 39, din 11 octombrie 1914, p. 7

³ *Ibidem*

⁴ *Zemun* (în sârbă *Земун*), azi suburbie a capitalei Belgrad. În veacul al XII-lea a fost ocupat de Regatul maghiar, dar a fost lăsat în stăpânirea despotului sârb *Đurađ Branković*, care l-a fortificat și și-a stabilit aici reședința voievodală. În 1541, armata otomană a sultanului *Suleiman Magnificul* ocupă fortăreața și o include în sangiacul Sirmiei, pentru ca în 1717 să intre sub administrație austriacă, în urma bătăliei de la *Petrovaradin* (5 august 1716) și a Tratatului de pace de la *Pasarowitz* (Požarevac). În 1739 va primi funcția de fortificație de frontieră între cele două imperii, iar zece ani mai târziu va fi inclus în „frontiera militară” a Imperiului Habsburgic. În septembrie 1914, în debutul Primului Război Mondial, a fost ocupat de trupele sârbești, câteva luni mai târziu a fost recucerit de cele austro-ungare, iar pe 5 noiembrie 1918 a intrat definitiv în componența Serbiei – n.n. A.Ț.

maghiare reînstatat, care îi declarase „trădători de patrie” și care, oricum, le-a confiscat averi în valoare de 500 milioane de coroane⁵. La aflarea veștii despre recucerirea Belgradului de către trupele aliate germano-austro-ungare, studenți sași de la Cluj au organizat ad-hoc un entuziast miting la statuia regelui Matei Corvin, din piața centrală a orașului, unde au cântat marșuri patriotice în nemțește și ungurește. În curând li s-au alăturat mai mulți cetățeni și împreună au plecat la Casa comitatului și apoi la Universitate. Aici a ținut un discurs înflăcărat cunoscutul profesor ultranaționalist Apáthy István care, după ce s-a preamărit pe sine, a ridicat în slăvi și exclusivist nația maghiară. „Tot ce a prestat armata noastră, a făcut honvedul maghiar, iar ceea ce a făcut honvedul maghiar a prestat rassa ungurească”⁶ – a decretat cu emfază profesorul.

2

Izbânda armatelor austro-ungare la Belgrad n-a fost una ușoară, ci a fost plătită cu viețile câtorva mii de soldați, printre care și români ardeleni. Alte mii au pierit apoi cu ocazia contraofensivei sârbești din sectorul Kolubara, iar sergentul Petru Mureșan, fost învățător în Socodor⁷ (Arad), a fost doar unul dintre cei mulți căzuți pe câmpurile de bătălie. El a fost grav rănit în luptele de la Valjevo⁸ și a murit mai târziu în spitalul militar de la Szigetvár⁹. Vestea morții lui poate că ar fi trecut neobservată, la fel ca și multe altele, dacă n-ar fi atras atenția opiniei publice românești din Transilvania felul în care a fost prezentată înmormântarea sa în periodicul maghiar local „Dél Somogy”, sub titlul „Egy hős vérünk halála és temetése Szigetváron”¹⁰. Jurnalul relatează că tatăl rănitului a venit cu trenul de la Arad, dar pe când a ajuns la spital fiul său murise deja. Oficialitățile orașului i-au organizat o înmormântare somptuoasă, demnă de un erou „maghiar”, l-au prohodit cu un pastor reformat, ne găsind un preot ortodox prin preajmă, iar la căpătâi i-au pus o cruce cu numele Marosán Péter, spre stupoare părintelui defunctului. „Acum e vremea mai vârtos să ne iubim unii pe alții și să smulgem din inimile noastre orice buruiană veninoasă, cum e aceea a șovinismului, care nici atunci nu ne dă cinstea numelui când murim pentru patrie”¹¹ – scria, contrariat de infamia autorităților, Roman Ciorogariu, care-i fusese profesor răposatului învățător la Seminarul arădean.

Belgrad 1914

Succesele militare ale sârbilor, de la începutul lunii decembrie 1914, au uimit întreaga suflare din imperiu, pentru că armatele austro-ungare se aflau în plină ofensivă și avansau pe teritoriul sârbesc. După abandonarea Belgradului, pe 30 noiembrie, și pierderea pozițiilor strategice de pe Muntele Malen și de pe râul Leg, generalul Živojin Mišić a hotărât să-și retragă unitățile Armatei a II-a către cursul superior al Moravei, pentru refacere, în ciuda opoziției comandantului suprem Radomir Putnik. Omologul acestuia, generalul Oskar Potiorek, a considerat că a sosit momentul oportun să aplice lovitura de grație Armatei a II-a sârbești și a atacat-o, lăsând descoperit flancul stâng al armatelor austro-ungare, care tocmai în acel sector au fost luate prin învăluire de unitățile Armatei I-a sârbești. După trei zile de rezistență, oștile imperiale s-au văzut nevoite să bată în retragere pe toată linia frontului, încât pe 13 decembrie 1914 se aflau pe pozițiile inițiale de pe teritoriul austro-ungar¹². „Ne doare inima, ne doare. Ne întâlnim doi și ne plângem amarul unul altuia sau stăm față-n față și nu grăim, dar ne plângem totuși,

⁵ *Pedeapsă aspră*, în „Foaia Diecezană”, nr. 44, din 29 noiembrie 1914, p. 7

⁶ *Sărbătoarea de la Cluj*, în „Unirea”, nr. 128, din 12 decembrie 1914, p. 4

⁷ *Socodor* (în ungurește *Székudvar*), comună în județul Arad, regiunea Crișana – n.n. A.Ț.

⁸ *Valjevo* (în sârbește *Валјево*) centrul administrativ al districtului Kolubara, în vestul Serbiei, riveran cursului mijlociu al râului Sava – n.n. A.Ț.

⁹ Oraș în comitatul Baranya, situat în sudul Ungariei – n.n. A.Ț.

¹⁰ „Înmormântarea unui erou-martir la Szigetvár” – n.n. A.Ț.

¹¹ + *Petru Murășan*, în „Biserica și Școala”, nr. 48, din 13 decembrie 1914, p. 378

¹² Ivan Ivanovici Rostunov, *Istoria Primului Război Mondial (1914-1918)*, Editura Nauka, Moscova, 1975, p. 256 (Иван Иванович Ростунов, *История первой мировой войны: 1914-1918*, Наука, 1975)

căci ne schimbăm privirile triste și împrumutăm unul de la celălalt suspinul” – scria jurnalul budapestan „Az Est” – „Vedem oștirile noastre, sângele nostru venind încet înapoi de la Aranghievoa¹³, prin glodul încăpăținat sârbesc, în uniformă obosită, cu fața suptă, și vedem coborând de pe parapeturile Belgradului, înspre Sava tunurile, carele, caii, catării, mulțimea noastră de arme scumpe și, pretutindeni pe lângă lucrurile de transport, pe lângă animale, aparate și arme, soldații noștri, sângele nostru, copiii noștri, frații, neamurile și prietini¹⁴. Dezastrul militar suferit de armatele austro-ungare în Serbia l-a determinat pe împărat să ordone efectuarea unei anchete, care s-a lăsat cu destituirea generalului Potiorek¹⁵. În ciuda eșecurile înregistrate de armatele imperiale pe frontul sârbesc, soldații români s-au luptat însă admirabil în sectoarele care le-au fost repartizate, iar devotamentul arătat de ei în încleștările cu sârbii au stârnit încă o dată admirația ofițerilor acestora, după cum mărturisea avocatul orădean Géza Dombovány, care până atunci avea numai cuvinte de critică la adresa ardelenilor. Prezent pe front, avocatul l-a văzut pe comandantul Regimentului 8 Infanterie Honvezi din Lugoj plângând de bucurie la vederea curajului cu care ostașii români atacau pozițiile inamice. „Când a mers la atac Regimentul de glotași de la Lugoj, generalul lor a plâns ca un copil, de admirația lor. «Eu cu acești români aș cuteza să iau lupta cu oricare armată din lume» – ar fi exclamat acesta – «Acești glotași sunt soldați ideali»”¹⁶.

Intrarea în noul an aduce cu sine speranța încheierii războiului și reintrarea lumii într-o nouă epocă a păcii, la adăpostul căreia mai marii imperiilor să mediteze la urmările groaznicelor lor decizii din vara trecută. „Anul 1914 va rămâne fioros în istoria omenimei. Fiorul acesta va trece ca un fuior de foc în istoria omenimei scrisă, până în pânzele legendelor, că a fost odată ce n-a mai fost în lume, când uriașii intelectului s-au răboit cu armele culturai ca să devasteze suprafața pământului și, pe ruinele acelea, să ridice o lume nouă”¹⁷ – își manifesta nădejdea directorul Seminarului ortodox din Arad, reușind să anticipeze doar nașterea unei lumi noi după încetarea conflagrației, nu însă și finalul războiului. Luptele pe frontul sârbesc au continuat cu aceeași îndârjire, chiar dacă în primăvară sectoarele lui intraseră în faza războiului de tranșee, și ostilitățile alternau între atacuri și contraatacuri inițiate de fiecare dintre cele două tabere inamice. Într-unul dintre aceste episoade s-a afirmat sergentul Vasile Burdujan, de la Regimentul 62 Infanterie din Târgu Mureș. Când unitatea sa a forțat râul Drina, traversarea i-a fost zădărnicită de un contraatac al sârbilor, iar când căpitanul și locțiitorul acestuia de la companiei din care făcea parte Burdujan au fost grav răniți, soldații austro-ungari s-au retras haotic și riscau să cadă într-o ambuscadă pregătită de sârbi într-o luncă acoperită de tufe, pe malul râului. Sergentul a preluat comanda celor optsprezece ostași, care-i mai rămăseseră, și a ținut sub foc de mitraliere înaintarea sârbilor, determinându-i în cele din urmă să se retragă, și astfel a salvat viața camarazilor săi rătăciți prin luncă. Pentru isprava sa a fost distins cu „Medalia de argint”, care i-a fost înmănată în spitalul militar de la Târgu Mureș, unde se afla rănit, de baronul Mikó Bálinth, președintele așezământului¹⁸. Cu aceeași distincție a fost onorat sergentul-major Ioan Salveț, de la Batalionul 12 Sappeuri k.u.k. din Alba Iulia, însă post-mortem. Decorația i-a fost înmănată mamei eroului, văduvă, de către primarul Albei Iulii, dr. Karl Shnell¹⁹. Postum a fost distins cu „Medalia de Argint pentru Vitejie” și studentul medicinist Victor Pop, de la Regimentul 63 Infanterie din Bistrița, fiul preotului Pahomie Pop din Lozna Mare (Sălaj). „Mult onorate domn Pachomiu Pop, preot în Lozna-mare. Fiul domniei tale, medicinistul Victor, în decursul împlinirii datorinței sale a căzut jertfă unui glonț dușman” – îi scria comandantul unității în depeșa trimisă tatălui îndurerat – „El a fost modelul soldatului care își împlinește datorința conștiincios, cu fidelitate și jertfire de sine”²⁰. Ostașii bănățeni erau și ei lăudați în comunicatele Comandamentului militar austro-ungar, realitate care l-a determinat pe deputatul dr. Valeriu Braniște să dea citire acestor documente în plenul Congregației comitatense a Carașului, pentru ca ele să rămână consemnate de-a pururi în analele regiunii. „Cu credință tradițională am dat cu toții ascultare cuvântului de chemare al

¹³ Arandjelovac (Аранђеловац) oraș situate în districtul Šumadija, la 75 de km sud de Belgrad – n.n. A.Ț.

¹⁴ Muzica durerii, în „Cosânzeana”, nr. 49, din 20 decembrie 1914, pp. 650-651

¹⁵ Tăria de a înfrunța adevărul, în „Foaia Poporului”, nr. 55, din 3 ianuarie 1915, p. 5

¹⁶ Virtutea militară a Românilor, în „Biserica și Școala”, nr. 2, din 24 ianuarie 1915, pp. 9-11

¹⁷ Pace, vină împărăția ta, în „Biserica și Școala”, nr. 1, din 17 ianuarie 1915, pp. 1-2

¹⁸ Distins în spital, în „Unirea”, nr. 13, din 9 februarie 1915, p. 4

¹⁹ Distingerea unui sergent-major român mort pe câmpul de luptă, în „Unirea”, nr. 15, din 18 februarie 1915, p. 4

²⁰ Distingerea postumă a unui erou, în „Unirea”, nr. 32, din 30 martie 1915, p. 4

Monarhului, adresat credincioaselor sale popoare, suspendând pentru alte vremi continuarea luptelor politice cari ne despărțiau în tabere atât de contrare, și tocmai populațiunea comitatului nostru are cuvânt a fi mândră de faptele eroice ale fiilor săi, pe cari i-a distins suprema conducere prin mențiuni onorifice și prea înalte laude” – și-a început discursul fruntașul român – „Regimentele noastre de casă, al 8-lea de honvezi, cunoscut în Cartea de aur a armatei sub numele «*Honvezii de Lugoj*», Regimentul comun de infanterie nr. 43, urmașul falnicului Regiment grăniceresc româno-banatic nr. 13, Regimentul nostru de artilerie nr. 21, au fost lăudate din loc înalt pentru eroismul lor și lauda ni s-a trimis de la locurile competente, în limba română, să o dăm publicității”²¹ – a încheiat el.

În pofida vitejie și spiritului de sacrificiu probate de atâtea ori pe teatrele de război de către românii ardeleni, câteva dintre gazetele ungurești își continuau producțiile în același ton zeflemitor din care-și făcuseră un obicei. Este și cazul interviului redat în paginile ziarului „Magyarország” de un jurnalist care a stat de vorbă cu un român bănățean ce s-a prezentat la centrul de încorporare împreună cu alți conaționali de-ai săi. De dragul unui umor deplasat, ziaristul ținea morțiș să transcrie ad litteram răspunsurile primite de la interlocutorul său prea puțin cunoscător al limbii maghiare. Întrebat despre cele de-acasă, bănățeanul îi răspunde într-o maghiară stâlcită „*Un frate deja la Granik, altul Kataro, eu mergem Galiția. Și totuși românii nu-s buni, ci sârbi buni, ungurii buni*”²² – îi reproșa, cum putea el, românul. Întrebat apoi ce vârstă are, bănățeanul spune „*Eu 38. Dar nu știi maghiara, n-am rămas acasă. Ungurul știi maghiara, dar acasă rămas, în haina veche. Românul nu știi maghiară, dar cu haina nouă mergi la recrutare*”²³ – continua el în încercarea de a face diferența dintre atitudinea defetistă adoptată de mulți maghiari și dăruirea cu care au răspuns românii ordinelor de mobilizare. La fel de retrograd au continuat să se exprime jurnaliștii de la „Pesti Hirlap”, care în mod intenționat atribuiau pe mai departe numai și numai soldaților maghiari succesele militare repurtate pe front de armatele austro-ungare, trecând intenționat sub tăcere contribuția majoră adusă de etniile conlocuitoare la obținerea acestor victorii, cu scopul de a inocula în conștiința populației maghiare legitimitatea pretențiilor hegemonice cultivate de clasa conducătoare. Indignată de perpetuarea unei asemenea păguboase cutume, redacția gazetei „Foaia Poporului Român” din Budapesta a adresat o scrisoare deschisă de protest periodicului maghiar, prin care pretindea ziariștilor acestuia să nu mai cosmetizeze adevărul ci să-l prezinte curat, așa după cum și ei au pretins jurnalelor austriece. „Urmărind zilnic cu atențiune cuprinsul ziarului dumneavoastră, am ajuns la trista convingere că de un timp încoace ați uitat cu desăvârșire de a pomeni și de vitejia celor 400.000 soldați români, frați de ai noștri aflați pe câmpul de luptă. Toate cuceririle și victoriile le atribuiți exclusiv soldaților maghiari, uitând de vitejia soldaților români cari luptă alături de ei. Așa, regimentele 7 și 8 de honvezi, care au făcut ieșirea din Przemyśl, numără 95 la sută soldați români, regimentele 31, 33, 43, 50, 51, 61, 63, 64 de infanterie, care în majoritate sunt români; regimentele 21, 22, 23 și 24 de honvezi au fost totdeauna prezentate în ziarul dumneavoastră ca regimente cu soldați maghiari. Izbânda de la Görz²⁴, de asemenea este arătată de dumneavoastră ca un merit exclusiv al soldaților maghiari, cu toate că pe nici un câmp de luptă numărul regimentelor românești nu e atât de mare ca pe frontul italian” – le reproșau jurnaliștii români colegilor de breaslă maghiari – „Noi, care recunoaștem cu toată sinceritatea vitejia soldaților maghiari, dovedită în toate ocaziunile, cerem ca să recunoașteți și meritele soldaților români, dându-le partea ce li se cuvine. Dacă veți răsfoi cartea de aur a armatei noastre, veți întâlni un lung șir de nume românești distinse pentru purtarea lor vitejească. Și dacă veți urmări cu luarea aminte Lista pierderilor, veți găsi aproape în fiecare pagină nume românești, dovadă că ei sunt mai totdeauna în linia primă de foc”²⁵ – încheiau ei nota de protest. Între timp, sârbii începuseră să bombardeze depozitele de grâne de la Orșova, care stocau cereale importate de imperiul dualist din România²⁶. Odată cu declanșarea noii ofensive împotriva Serbiei, din octombrie 1915, s-au afirmat iarăși ostașii Regimentului 31 Infanterie din Sibiu, care au

²¹ Congregația comitatului Caraș-Severin, în „Unirea”, nr. 70, din 17 iulie 1915, p. 3

²² *Román nem tud magyar, menetszákad, menni*, în „Unirea”, nr. 33, din 3 aprilie 1915, p. 2

²³ *Ibidem*

²⁴ *Goriția*, pe frontul italian – n.n. A.T.

²⁵ *Scrisoare deschisă către redacția ziarului „Pesti Hirlap”*, în „Unirea”, nr. 69, din 15 iulie 1915, pp. 1-2

²⁶ *Sârbii bombardează depozitele de grâu de la Orșova*, în „Românul”, nr. 197, din 24 septembrie 1915, p. 4

cucerit pozițiile sârbești din sud-estul Belgradului, bravură lăudată de gazeta „Pester Lloyd”²⁷. Aceiași soldați vor fi lăudați în ziarul german „Die Zeit”, după ce un batalion al acestei unități, din proprie inițiativă a tăiat retragerea coloanelor armatei sârbești și a capturat, la Mitrovița, un important număr de ostași inamici și o mare cantitate de armament și echipament militar²⁸.

Lovcen 1916

La începutul lunii decembrie românii ardeleni au ajuns pe frontul muntenegrean și au contribuit din plin la cucerirea micului regat și la capitularea armatei muntenegrene. Un ofițer român, încadrat la Regimentul 2 Glotași din Jula (Gyula), în care 70-80 de procente erau români, după spusele sale, povestește într-o scrisoare despre crâncene lupte în care au fost angrenați ostașii săi pe coastele montane ce duceau către orașul fortificat Lovcen²⁹. „În 8 dimineața s-a început asaltul contra *Lovcenului*, cu preludiul bubuiturilor alor 250 tunuri, între cari aveam și de calibrul 42 și 30,5 cm. Românii ne nimeriserăm pe terenul cel mai dificil, ne-am postat în serpentine. Prin ploaia de granate, șrapnele, gloanțe de pușcă, glotașii noștri în 9, luna trecută, seara, după o neîntreruptă înaintare, am cucerit unul din vârful muntelui”³⁰ – relatează el. Odată ocupate culmile, ocuparea fortificației a devenit o chestiune de ore, ca apoi să fie ocupat satul natal al regelui Nikita, unde delegația muntenegreană a făcut primele propuneri de armistițiu, iar la urmă românii au fost primii care au intrat în capitala Cetinje³¹. Pe 25 ianuarie 1916, problemele privitoare la armistițiu erau definitive și lăsau loc negocierilor diplomatice, ocazie cu care au fost eliberați din captivitate primii ofițeri austro-ungari³².

²⁷ Regimentul 31 din Sibiiu s-a distins în luptele din Serbia, în „Foaia Poporului”, nr. 46, din 17 octombrie 1915, p. 6

²⁸ Distingerea Regimentului Sibiiian la Mitrovița, în „Foaia Poporului”, nr. 53, din 5 decembrie 1915, p. 5

²⁹ *Lovćen*, (în sârbește *Ловћен*) masiv muntos în sudul Muntenegrului, bază a atacului întreprins de muntenegreni, pe 8 august 1914, împotriva portului militar austro-ungar din golful Kotor. Pe 13 septembrie însă, forțele austro-ungare mobilizate la Pola au declanșat contraofensiva terestră, ajutate de pe mare de tirul de artilerie lansat de pe crucișătoarele *Monarch* și *Budapesta*, dar pe 18-19 muntenegrenii au primit sprijinul francezilor, care au debarcat în portul Bar (*Bar*) sau Antivari. Flota austro-ungară a fost suplimentată cu crucișătorul *Radetzky*, aliații muntenegreni și francezi fiind nevoiți să părăsească fortificația Lovcenului, sub tirul naval, pentru ca în noiembrie să decidă atacarea orașului Kotor (*Cattaro*). În primele zile ale lui ianuarie 1916, trupele austro-ungare au pornit un atac masiv asupra Lovcenului, susținute iarăși de crucișătorul *Budapesta*, încât pe 10 ianuarie Lovcenul a fost ocupat, iar peste două zile Muntenegru a solicitat armistițiul. Srdja Pavlovic, *Balkan Anschluss. The Annexation of Montenegro and the Creation of the Common South Slavic State*, Purdue University Press, West Lafayette (Indiana), 2008, p. 75

³⁰ Românii în luptele de la Lovcen, în „Românul”, nr. 24, din 15 februarie 1916, p. 3

³¹ *Ibidem*

³² Situația favorabilă în Muntenegru, în „Românul”, nr. 7, din 25 ianuarie 1916, p. 7

Pe 27 februarie trupele austro-ungare au intrat în orașul port Durrës³³ din Albania, prilej cu care românii ardeleni s-au acoperit din nou de glorie și au fost lăudați în coloanele presei din imperiu. Gazeta vieneză „Neue Freie Presse”, după ce sublinia faptul că imperiul dualist a înfrânt pretențiile hegemoniei italiene în Marea Adriatică, nu uita să amintească de aportul adus de soldații români la cucerirea orașului. „În falanga cuceritorilor care au reușit să obțină acest mare rezultat politic pentru monarhie, sunt și Românii, excelenți soldați... Să nu uităm”³⁴ – apreciau jurnaliștii austrieci. Până și intolerantul ziar budapestan, „Budapesti Hirlap”, a publicat știrea strălucitei victorii sub titlul „Bravii Români”, cu trimitere la vitejia ostașilor din Regimentul 33 Infanterie din Arad. „Altul este soldatul român și altul este soldatul ungar, așadar într-alt chip trebuie să te porți cu el. Până ce în ungar este mai mult virtus, în român este mai multă resemnare. Aceluia trebuie să-i vorbești bine, să-i vâri încredere, cestuilalt însă să-i poruncești, altfel nu știe ce să facă. Dacă însă își cunoaște îndatorirea, atunci în împlinirea ei într-adevăr se distinge. Brav, bun popor este acesta și, dacă ai grijă de el, poate concura cu cei mai bravi soldați... Eu – zice corespondentul – adaug: frumoasă rassă, bun material de oameni”³⁵. Universitarul Jászai Oszkár, aduce și el elogii unităților transilvănene, în gazeta „Világ”, în general Corpului XII de Armata, sau „Armata Ardealului”, despre care ținea să sublinieze că este alcătuită majoritar din români³⁶. Pe 5 aprilie, nu mai puțin de 340 de soldați români din Regimentul 43 Infanterie din Caransebeș au fost distinși cu decorații de argint și bronz ca răsplată pentru aportul lor la cucerirea portului Durrës³⁷.

*

O statistică întocmită de organul de presă oficial al armatei, „Hadjkölügyi Közlöny”³⁸, privitoare la clasamentul unităților militare care au fost distinse cu decorații pe teatrele de luptă, primele trei locuri erau ocupate de regimente românești din Transilvania, respectiv Regimentul 31 Infanterie din Sibiu, eminent românesc, Regimentul 61 Infanterie din Timișoara, alcătuit în majoritate din români, și Regimentul 43 Infanterie din Biserica Albă, alcătuit și el în mare parte din români. Locuri fruntașe ocupau și Regimentul 50 Infanterie din Alba Iulia și Regimentul 64 Infanterie din Orăștie³⁹.

³³ Durrës (în italiană Durazzo), cel mai important port al Albaniei, la Marea Adriatică, dar și al naționalismului albanez la începutul secolului al XX-lea. Până în toamna anului 1912 a fost centrul vilaietului İşkodra, apoi, pe 26 noiembrie 1912 să fie arborat drapelul albanez în oraș, odată cu insurecția condusă de Ismail Qemali, pentru ca numai după trei zile să fie ocupat de trupele sârbești, în contextul Primului Război Balcanic, și transformat în provincie sârbească (Драчки округ), împreună cu orașele Lezha, Elbasan și Tirana. Sârbii s-au retras în aprilie 1913, și orașul a devenit a doua capitală a Albaniei, după Vlora, sub scurta domnie a principelui William de Wied. După intrarea Italiei în tabăra Antantei, în 1915 a fost ocupat de trupele italiene, iar în 27 februarie 1916 a fost ocupat de trupele austro-ungare, până în octombrie 1918 când a fost reocupat de forțele Antantei. Willis John Abbot, *The Nations at War. August 1914-August 1916*, Leslie-Judge Company, 1917, p. 172

³⁴ Cucerirea orașului Durazzo, în „Românul”, nr. 37, din 2 martie 1916, p. 2

³⁵ „Bravii Români” din Regimentul arădan, în *Ibidem*

³⁶ „Eroism și tenacitate neînfrântă”, în *Ibidem*

³⁷ Eroii noștri, în „Unirea”, nr. 44, din 2 mai 1916, p. 4

³⁸ Buletinul Extern al Armatei – n.n. A.Ț.

³⁹ Vitejia românilor, în „Unirea”, nr. 42, din 27 aprilie 1916, p. 4